

משה יעקבסון, מחנך מוסיקלי, מלחין ומנצח, הפך את המוסיקה לדרך חיים. הדרך להפיכת המוסיקה לאורח חיים לתלמידיו לא היתה נתיב מתוכנן עם אבנים סדורות אלא חיפושי דרך שהפכו לתורה סדורה בחינוך המוסיקלי. יסודות ההשראה הם מבית אבא, בן ציון, יליד ירושלים, שהיה חזן בבית הכנסת בפתח תקווה, העיר בה נולד משה בשנת 1921. בהשפעתו הצטרף למקהלת בית הכנסת בניצוחו של שלמה קפלן. אחרי שעזב את בית הספר בגיל 12 כדי לצאת לעבודה, נשלח להתחנך בכפר הילדים "מאיר שפיה", שם גילה עולם חדש ומופלא של חיים חדשים, מרחבים וטבע. אבל, חיי המוסיקה היו דלים שם והביאו אותו לחשוב על הכיוון החינוכי – **"אפשר לעשות יותר טוב"**.

בגיל 16 חזר לתל אביב והחל לעבוד במשרד "המתרגם" לצורך עזרה למשפחה אבל "חיידק" המוסיקה גרם לו להתחיל ללמוד בקונסרבטוריון "שולמית" בראשותו של מנשה רבינא ובנוסף למד נגינה בפסנתר אצל המורה נעימה ראש. אצל ישראל ברנדמן במכון למוסיקה, למד נגינה בכינור וניצוח ואף שר במקהלת הפועלים בניצוח ישראל ברנדמן.

למרות עיסוקיו אלו והצורך לעבוד לעזרת המשפחה, הקים ונצח על מקהלת גברים במשך מספר שנים עד שחזר ל"מאיר שפיה" כמורה ונוטר. מכיוון שלא הוסמך כמורה והמדרשה למוסיקה טרם הוקמה, נסע שוב לתל אביב ללמוד אצל יצחק אדל (תיאוריה וקומפוזיציה) ואלכסנדר בוסקוביץ' (הרמוניה).

בהמלצתו של המנצח המפורסם ליאונרד ברנשטיין נסע ללמוד ניצוח בארה"ב בבית הספר היוקרתי "ג'וליארד". למרות נסיונות מורו לשכנעו להמשיך בלימודיו שם, חזר לשפיה אחרי שנת לימודים אחת – והיו לכך מספר סיבות: תזמורת מנדולינות בת כ-100 נגנים (כמעט מחצית מחניכי הכפר), אישה וילד בן שנתיים.

כמורה למוסיקה הייתה לו מטרה מרכזית: חשיפת התלמידים לתרבות המוסיקה באמצעות פעילות ועשייה עצמית. לפי הכרתו לכל ילד יש פוטנציאל מוסיקלי, גם אלה שהיכולת הביצועית שלהם נמוכה, וכולם יוכלו ליהנות מעולם צלילים קסום, תרבותי ורב הבעה בתנאי שיקבלו הכוונה וחינוך הולמים כבר מגיל צעיר. המפעל של תזמורת כלי הפריטה בשפיה נתן פתרון של חינוך מוסיקלי, שלא בשעות הלימוד הרגילות בבית הספר, ולכל ילד שהיה מעוניין בכך.

יעקבסון בחר את משפחת כלי הפריטה, מנדולינות לסוגיהן, גם מסיבה שימושית – היו כבר בשפיה מספר מנדולינות ישנות שניתן היה לשפצן, אך גם מסיבות מוסיקליות: צליל "עממי", הכוונון זהה לכלי הקשת וניתן יהיה לבצע יצירות מהרפרטואר המוסיקלי הכנרי, ילדים מצטיינים יוכלו להתקדם לכינור, שריגי המתכת על צוואר המנדולינה מקלים על דיוק בצליל ומאפשרים גם לילדים פחות מוכשרים ליהנות מצלילים מדויקים.

אבן נגף עיקרית בהגשמת רעיון העשייה המוסיקלית היה חוסר בחומר לימוד למנדולינה. יעקבסון יצר סידרה בת 6 כרכים של חוברות לימוד למנדולינה שיצאה לאור ע"י "מפעלי תרבות וחינוך" של ההסתדרות הכללית. סידרה הבנויה על התקדמות הדרגתית של הנגן. בנוסף עיבד עד עתה כ-1000 עיבודים לכלי פריטה ועוד ידו נטויה. בחירת היצירות לעיבוד נעשתה תוך שימת לב לעדות השונות שמהן הגיעו חניכי שפיה ובנוסף יצירות קלאסיות ושירי עמים. כל ילד יכול היה למצוא מוסיקה כלבבו וגם להכיר סגנונות נוספים.

בשנת 1951 הוקמה תזמורת בוגרי שפיה שלימים נקראה **"האנסמבל הישראלי לכלי פריטה, מאיר שפיה"**, היא המשיך לתזמורת ילדי שפיה אשר הוקמה בשנת 1942, משה היה אז רק בן 21. תזמורת שפיה הינה מפעל חיים ייחודי הנמשך על ידו בשיתוף חברי התזמורת ברציפות, בדבקות ומסירות לאורך שנים רבות.

הייחוד מאופיין ע"י קו רציף של שיטת לימוד ועשייה מוסיקלית מילדות לבגרות ושיבה, משך שנות יובל, בהנהגת אדם אחד הדבק במשימתו ועקבי בדרכו לרצף של חיים מוסיקליים לכל אדם מילדות עד בגרות, מפעל יחיד מסוגו בארץ ואולי אף בעולם. "תזמורת שפיה", היא הגוף המוביל בתחום כלי הפריטה בארץ ומשמש מודל לכל תזמורות כלי הפריטה בארץ. בעקבותיו החלה פעילות מוסיקלית נרחבת והוקמו תזמורות ביישובים רבים, ערים עיירות וקיבוצים.

תזמורות כלי הפריטה שהוקמו בארץ קבלו מיעקבסון סיוע, הדרכה ועצה וכן יצירות מעובדות לכלי פריטה, ללא תמורה ומתוך שאיפה לסייע לתחום כלי הפריטה לכל המעוניין. העיבודים, שהיו ממיטב הרפרטואר של המוסיקה האמנותית והעממית אפשרו לקרב את הנערים שעלו מהמזרח לתרבות המוסיקלית המערבית שלא היתה מוכרת להם. עד היום מנגנים בתזמורת בוגרי שפיה שעלו מתימן, סוריה ועירק. חלק מהבוגרים המשיכו לימודיהם באקדמיה למוסיקה והפכו למוסיקאים מקצועיים בזכות הדבקות ההתמדה וההכוונה של יעקבסון. תזמורת שפיה זכתה להכרה כגוף בעל רמה מקצועית גבוהה ע"י האגף לתרבות של משרד החינוך והתרבות ונתמכה על ידו וגם ע"י מפעל "אומנות לעם" במסגרתו הופיעה בכל רחבי הארץ. תרומה ייחודית להעשרת חיי המוסיקה בארץ בתוכניות המשלבות מוסיקה קלאסית ועממית הפותחת לבבות לקהלים מגוונים. חברי התזמורת מתגוררים בכל רחבי הארץ אבל למרות הקושי הגיאוגרפי, אינם מוותרים על השתתפותם בהופעות וחזרות, הנעשית בהתנדבות. הזרע נטמן בשנות ילדותם בכפר הילדים מאיר שפיה והיבול "ממלא את הגרנות". לסיכום, ב-50 שנות פעילות ערכה התזמורת קרוב ל-1000 קונצרטים אשר נפרשו על כ-150 יישובים בכל הארץ, ממטולה ועד אילת.

גם בהופעותיה בחו"ל לא אכזבה התזמורת. השתתפה בתחרות בינלאומית בקרקרדה (KERKRADE) בהולנד בשנים 1970, 1974 וזכתה במקום הראשון עם הערכה רבה מצד שופטים בינלאומיים המפורסמים בתחום זה. יעקבסון הביא את המנדולינה מהמדרכות והמועדונים אל אולמי הקונצרטים.

בשנת 1954 התמנה משה יעקבסון למפקח על החינוך המוסיקלי באיזור חיפה והצפון של משרד החינוך. במסגרת תפקידו ערך השתלמויות מורים, יזם כנסי מקהלות וגרם להגדלת מספר מקהלות בתי הספר וגם מספר כנסי המקהלות. בהמשך פעל להקמת כ-20 תזמורות כלי פריטה בבתי הספר בעזרת עיריית חיפה וסיוע של ארגון "אמלי" מארה"ב Americans for Music Library in Israel. גולת הכותרת בפעילותו החינוכית היתה ייזום הפרויקט המיוחד "שעור קונצרט". כינוס תלמידים ממספר בתי ספר, בשעות הלימודים להאזנה לקונצרט המונחה על ידו, היווה מהפכה. בעזרת המפקח אלכס דרור הצליח להדביק ברעיון את מנהלי ומורי בתי"ס ולכנס תלמידים לאולמות בסביבת בתי הספר, לעיתים עם צורך בהסעות, לצורך ישיבה והאזנה תרבותית לקונצרט מונחה. עד היום פוגשים בו אנשים מבוגרים ומודים לו על השינוי החיובי שגרם להם בהתייחסות למוסיקה והאזנה לקונצרט.

כל בית ספר זכה ל-4-5 קונצרטים בשנה, מפעל שהשאיר חותם מוסיקלי על מערכת החינוך.

מפעל זה סלל, בהמשך, את הדרך למפעל אחר – "סל תרבות" - תלמידים מגיעים בשעות הלימוד לאולמות בהם זוכים לראות הצגה, מחול או להאזין לקונצרט, גם לצפות בתערוכה.

בהמשך דרכו מקבל משה יעקבסון תואר מוסמך למוסיקה בהצטיינות בחינוך מוסיקלי מאוניברסיטת מישיגן (1968) וחוזר ארצה לתפקידו כמפקח במשרד החינוך.

7
יוזמה חדשה שלו מאושרת כניסוי – "הרחבת אופקים במוסדות חינוך טעוני טיפוח". מטרת התוכנית: א) הרחבת אופקים לילדים טעוני טיפוח בתחום האמנות ע"י חשיפתו ליצירות מתחומי המוסיקה, תיאטרון ואמנות פלאסטית. ב) לטפח בילדים ערנות ותחושה לגבי ענפי האומנות השונים, לעורר בהם גירוי וסקרנות לקראתם.

ג) לדלות ממעיינותיו הנסתרים של הילד את הזיק לאומנות המצוי בכל בן אנוש למען יוכל למצוא דרכו בהתאם לנטיותיו האמנותיות.
ד) להקנות לילדים מושגי יסוד אומנותיים כלליים שיוכל לספוג בעזרתם את החוויה האומנותית.

הניסוי הסתיים בהצלחה והתוכנית הורחבה לכל הארץ כאשר משה יעקבסון עורך ומנהל אותה בעצמו וללא מערכת מסייעת. הפעילות כללה ארבעה שטחי אמנות: מוסיקה, תיאטרון, מחול וציור. הגופים המקצועיים שנרתמו לביצוע היו הרכבים קטנים מהתזמורת הפילהרמונית, תיאטרון מחול ענבל, תיאטרון הנוער של אורנה פורת, צוותים מתיאטרון הבימה ותיאטרון "ביממה" שהוקם ע"י בלהה מס ומישה אשרוב במיוחד לצורך תוכנית זו ועסק בנושאים הקשורים לתוכנית הלימודים. התוכנית הפלאסטית הובאה לביה"ס כתערוכה ניידת וכל כיתה עברה וקבלה הסבר מהאמן. היתה גם אולפנה ניידת להדרכה ע"י האומנים בכיתות לצורך התנסות עצמית ביצירה.

מפעל החיים של משה יעקבסון החל בחינוך מוסיקלי בכפר הנוער מאיר שפיה, שם מימש את חזונו – חינוך מוסיקלי לכולם ולא רק לבעלי היכולת. מתן אפשרות לכל חניך להכיר את המוסיקה ולהרחיב את החינוך התרבותי באמצעות כלי עממי, המנדולינה, ולהשתלב כישראלי גם מבחינה תרבותי. בהמשך פעל להרחיב את נושא החינוך המוסיקלי באמצעות נגינה בכלי פריטה, סלל את הדרך להרחבת החינוך המוסיקלי ע"י חיבור שיטת לימוד להוראת הנגינה בכלי פריטה, הוא הקים "יש מאין" תזמורות כלי פריטה בכל הארץ, כולל וביחוד בפריפריה, יצר ספריה רחבה, מגוונת ומקיפה של עיבודים לתזמורות כלי פריטה תוך התמדה ושמירה על תזמורת כלי הפריטה של שפיה כמודל איכותי לדוגמה והשראה לשאר נגני כלי הפריטה בארץ.

בהמשך יזם את נושא "שעור קונצרט" ויצר חינוך מוסיקלי לכל, לא רק לאלו שהוריהם תמכו ויזמו לימודי מוסיקה או נגינה.

"שעור קונצרט" היה מהפכה במערכת החינוך בכך שהביא, לראשונה בארץ, את חינוך המוסיקלי לדרגת חשיבות הדומה לשאר מקצועות הלימוד בבית הספר. בהמשך הרחיב את החינוך המוסיקלי לחינוך אומנותי כולל, "הרחבת אופקים" בעיקר לתלמידי מוסדות החינוך טעוני הטיפוח, על מנת להגיע למצב שכל תלמיד ייחשף לאמנות בענפיה השונים.

"תזמורת שפיה" "שעור קונצרט" "הרחבת אופקים" – 3 מפעלים שהקו המקשר ביניהם הוא השאיפה לאפשר לתלמידים, ללא קשר ליכולותיהם האישיות, חשיפה לעולם האמנותי המקיף אותנו. חזון שהחל במוקד הראשוני, בשפיה, נמשך במחוז חיפה והצפון, ובסופו השפיע על תלמידים בכל הארץ דרך המפעלים ודור התלמידים והמורים שהצמיח. והניע את הקמת התוכנית "סל תרבות" אשר חושפת את כל תלמידי המדינה למגוון האומנות: מוסיקה, מחול, תיאטרון ואמנות פלאסטית.

על כך ראוי משה יעקבסון לקבל את פרס ישראל על מפעל חיים ותרומה למדינה.